

Yavuzcan, Gaye. (2023). "13. Yüzyıl Vietnam Tarihinde Moğollar ve Etkileri". *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*. 7 (1), 1-12.

Arařtırma Makalesi

13. YÜZYIL VIETNAM TARİHİNDE MOĞOLLAR VE ETKİLERİ*

Mongols in 13th Century Vietnam History and Their Effects

Gaye YAVUZCAN**

Öz

13. yüzyılda bozkır konar göçerliğinin Cengiz Kağan'ın şahsında yeni ve dinamik bir lider altında teşkilatlanması dünya tarihinde köklü izler bırakacak olayların da başlangıcı olmuştur. Moğolların geniş bir coğrafi sahada yaptıkları etkinin yol açtığı tarihsel değişimler çeşitli cepheleriyle yaygın bir inceleme konusu olmuştur. Diğer yandan ülkemizde Moğol yayılmasının Asya'nın çeşitli bölgelerindeki ve bu meyanda Güneydoğu Asya'daki etkileri ise görece daha az incelenmiştir. Bununla birlikte Güneydoğu Asya'da Kubilay Kağan'ın hâkimiyet devrinde girişilen seferler, her ne kadar askeri açıdan başarıya ulaşmış olmasalar da bölge tarihi açısından büyük öneme sahiptir. Bu önem Moğollara karşı direnişin Vietnam kimliğinin oluşumunda oynadığı rol ile açığa çıkar.

Bu çalışmada Kubilay Kağan zamanında Vietnam coğrafyasına dönük askeri harekâtlar, bu coğrafyanın tarihsel arka planı temelinde değerlendirilecektir. Bu bağlamda Moğollara karşı direnişin Vietnam tarihinde bıraktığı iz de değinilecek, kökünü Orta çağda yaşanan olaylardan alan birleştirici kolektif kimlik motiflerinden biri olarak Moğol kuvvetlerine karşı son mücadeleyi veren Dai Viet Prensi Tran Hung Dao üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Dai Viet, Tran, Yuan, Kubilay, Hung Dao.

Abstract

The organization of steppe nomads under a new and dynamic leader in the person of Genghis Khan in the 13th century also marked the beginning of events that would leave deep-rooted traces in world history. The historical changes caused by the influence of the Mongols over a wide geographical area have been the subject of widespread study on various aspects. On the other hand, the effects of Mongolian expansion in various parts of Asia and in Southeast Asia have been studied relatively less in our country. However, the campaigns undertaken during the reign of Kublai Khan in Southeast Asia, although they were not successful in terms of military, are of great importance in terms of the history of the region. This importance is revealed by the role played by the resistance against the Mongols in the formation of Vietnamese identity.

* Geliş Tarihi / Received: 07.12.2022, Kabul Tarihi / Accepted: 26.06.2023. <https://doi.org/10.58640/asyar.1216009>

** Dr. Öğr. Üyesi, İzmir Demokrasi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Ortaçağ Tarihi ABD, gaye.yavuzcan@idu.edu.tr, ORCID ID:<https://orcid.org/0000-0003-1018-4256>

In this study, military operations in Vietnam during the time of Kublai Khan will be evaluated based on the historical background of this geography. In this context, the trace left by the resistance against the Mongols in the history of Vietnam will also be mentioned, and the Dai Viet prince Tran Hung Dao, who gave the last struggle against the Mongolian forces, as one of the collective identity motifs that takes its roots from the events in the Middle Ages.

Keywords: *Dai Viet, Tran, Yuan, Kubilay, Hung Dao.*

Giriş

13. yüzyılda Cengiz Kağan'ın yükselişi son derece geniş bir coğrafi sahada yaşayan, farklı dillere sahip ve bambaşka kültür dairelerine mensup halkların geçmişlerinde çeşitli ölçülerde iz bırakacak tarihsel olayların da başlatıcısı oldu. Cengiz Kağan ve ardıllarının hâkimiyetlerini sağladıkları her kara parçası köklü bir değişim sürecine ev sahipliği yaparken bu hâkimiyetin fiilen tesis olunmayıp, ancak bir tehdit arz ettiği sahalarda da söz konusu girişimler silinmez izler bıraktı. Bazı durumlarda bu izlerin silinmesi bir yana, maruz kalınan kolektif tehdit, gerçekleştiği tarihsel dönemin sınırlarını aşarak sonraki dönemlerde ataları bu tehdide maruz kalmış halkların ortak muhayyilesinde birleştirici bir unsur oldu, hatta bilinçli bir tercihle bu türden bir ortak imge olarak teşvik edildi. Bugünkü Vietnam topraklarında Dai Viet ile Kubilay Kağan'ın bölgeye sevk ettiği kuvvetler arasındaki mücadeleler bu şekildedir. Moğol kuvvetlerine karşı verilen üç mücadele bugün Vietnam ve Vietnam tarihçiliğinde Vietnam'ın yabancı saldırganlığa karşı direnişinin başlıca örnekleri olarak hatırlanmaktadır. Bunlardan sonuncusu, Vietnam tarihinin en ünlü zaferlerinden birine, Ha Long Körfezi yakınlarındaki 1288 Bach Dang Nehri Muharebesine sahne olmuştur (Baldzana, 2016: 25).

Muharebenin taraflarını tarihsel gerçekliğe uygun olarak tespit etmek kolay, ifade etmekse zordur. Saldırı en kısa ifadesiyle Kubilay Kağan'ın başında bulunduğu Yuan Hanedanı kuvvetlerince gerçekleştirilmiştir. Cengiz Kağan'ın torunu Kubilay bu sırada Moğolların Büyük Kağanı idi. Bununla birlikte Cengizli topraklarında ona teorik bağlılığını sürdürerek kendi hâkimiyet sahalarında faaliyet gösteren Altın Orda Devleti'nin temsil ettiği Cuci ulusu ve Kubilay Kağan'ın selefi ve ağabeyi Mengü Kağan tarafından İran'a gönderilen Hülagü'nün temellerini attığı İlhanlı Devleti başta olmak üzere, farklı politik teşkilatlanmalar da mevcuttu. Ögedey ulusunun lideri Kaydu kendi hâkimiyetini tesis azmiyle hareket ederken, Çağatay ulusu Cengizli ailesi mensuplarının güç mücadelelerinde zaman zaman taraf değiştirerek varlığını sürdürme çabasıydı (Biran, 2022: 107-110; Alan, 2016: 77-78). Dolayısıyla Kubilay'ın işgal ettiği Kağanlık makamı, öncüllerinden farklıydı. Diğer yandan o bütün Çin'i itaat altına almış bozkır kökenli bir hâkim olarak Çin'de yeni bir hanedan tesis etmişti. Bu hanedan, yani Yuan, onun ardılları Çin'den kovulduktan sonra da Çin tarihinin bir parçası olarak değerlendirilmeye devam edecektir. Yuan Hanedanının kurucusu ve Kağan olarak Kubilay'ın hâkimiyet merkezinin Cengizli egemenliği altındaki geniş sahada – hatta Marco Polo örneğinde bunun ötesinde – yaşayan insanlar için bir cazibe merkezi teşkil ediyordu. Güney Çin'de Song hâkimiyetine son vermek için yapılan Xiangyang seferinde öne çıkan figürler bu cazibeyi ortaya koyar niteliktedir: “...*Liu Cing ile ... Şi Tien-dziğ, en önemli Çinli komutanlardı. ... Ark Kaya, Uygur'du. Kuşatmadaki birinci Moğol temsilci Açu idi; kaleye saldırıda kullanılacak mancınıkları tasarlayan İsmail ve Alaeddin de Ortadoğulu Müslümanlardandı. Kuşatma boyunca kullanılan tekneleri ise Koreliler ve Cürçenler yapmıştı. Şiang-yanğ önünde toplanmış birlikler de komutanları da bugün kullandığımız deyimle bir uluslararası güç oluşturuyorlardı*” (Rossabi, 2015: 81-82). Askerî kuvvetlerinde istihdam olunan farklı unsurlar bir yana bırakılsa dahi, Kağan ve Yuan hükümdarı olma vasıflarından hangisinin üzerine kuvvet sevk ettiklerince ön plana çıktığı üzerinde düşünmemiz gerekmektedir. İfade edelim ki, Çin'deki ilk bozkırlı imparatorun aynı zamanda Kağan olması, imparatorluğun genelindeki akrabaları tarafından da büyük bir kabul görmemişti (Jackson, 2022: 92).

Kubilay Kağan'ın emriyle onun komutanlarının idaresi altındaki unsurların etnik mensubiyetinin, aralarında Bach Dang Muharebesinin gerçekleştiği Dai Viet açısından arz ettiği önemi tespit etmek zordur. Bununla beraber uzun yıllardır çeşitli ve çelişkili hatlar üzerinden temas içinde oldukları Çin'den gelen kuvvetleri kovmayı başarmışlardı. Dolayısıyla galipler için istilacılar Çin gücünün bir yansıması olmalıdır (Stuart-Fox, 2003: 66). Bunu tespit edebilmemiz için Vietnam tarihinin genel hatlarını gözden geçirmekte fayda vardır. Bu tarih bir yönüyle Çin ile ilişkilerin seyrini belirlerken, bir diğer yönüyle de aynı coğrafi merkezden sevk edilen kuvvetlerin aynı noktada ve aynı stratejiyle durdurulduğu bir örneği de içermesi bakımından ayrıca önem taşır.

Tarihsel Arka Plan

Dai Viet, Güneydoğu Asya'nın özgün siyasi yapılarından biriydi. Bölgenin tarihine ilişkin ilk kayıtlar Çin kaynaklı olup M.Ö. 3. Yüzyılın sonlarına doğru Güney Çin Denizi kıyılarına gelmesiyle başlar. M.Ö. 1. yüzyılda Han Çin orduları Güneydoğu Asya'da ve dolayısıyla bugün kuzey Vietnam'da

bulunan Hong (Kızıl) Nehri ovasındaki dağılmış çok sayıdaki yönetimler üzerinde, derecesi kendi güçlerine göre artıp azalabilen bir hâkimiyet tesis ettiler. 6. yüzyıla gelindiğinde Çin'in karışıklıklarından yararlanarak bağımsız hareket etme azmine giren bu devletler 7. yüzyılın başlarında Sui ve Tang Hanedanlarının otoritelerini arttırma girişimlerine etkili bir direniş göstermediler (Taylor, 1994: 137). Vietnam'ı Çin'e entegre etmek için en büyük çaba Tang Hanedanı zamanında (618-907) gerçekleşti ve hanedan zayıfladıkça, bağımsız bir Vietnam kurmak için çeşitli girişimler ortaya çıktı. Bu süreçte *Annam*, "Huzurlu Güney" [Pasifize Edilmiş Güney] anlamında, Tang Hanedanı tarafından günümüz kuzey Vietnam'ına verilen isimdi (Womack, 2006: 24). Tang Hanedanı dağılıp Çin'de Beş Hanedan On Krallık dönemi başladığında Annam vilayeti askerî valisi ve Khuc Klanı Khuc Tua Du, Güney Han tehdidinden korunmak için kuzeydeki Liang Hanedanı'na elçi ve hediye gönderdi ise de Liang Hanedanının çökmesi bu tedbiri boşa çıkarttı (Atik, 2021b: 100). Annam'da bölgesel seçkinler kültürel bakımdan da Çin etkisi altında kalmışlardı ve Çin, bölgedeki gücünü tahkim etmeye giriştiği 10. yüzyılda bu seçkinlere güvendi. Bununla birlikte Çin siyasi ve kültürel etkisinin zayıf olduğu iç bölgelerde Çin'e karşı direniş vardı. 930'da Güney Han orduları Annam'a girdiler. Annam'ın en güney bölgesi olan Ai eyaletinin yerlisi olan Duong Dinh Nghe, Güney Han'a karşı bir ordunun başına geçti ve onları kovmayı başardı (Clark, 2009: 170).

Vietnam'ın Çin'e karşı mücadelesindeki ilk büyük adım ise Bach Dang Nehri Muharebesi (937) oldu. Güney Han ile devam eden savaşta 931 yılında bir zafer kazanan komutan Ngo Quyen, Duong Dinh Nghe tarafından Ai bölgesinin idaresinin ve eş olarak da kızlarından birinin verilmesi suretiyle onurlandırılmıştı. 937 Yılında Duong Dinh Nghe, Çin yanlısı bir hizbin başındaki komutanı Kieu Cong Tien tarafından öldürüldü (Taylor, 1994: 212). Damadı Ngo Quyen, Duong Dinh Nghe'nin yerine geçti (Atik, 2021b: 100) ve kayınpederinin intikamını aldıktan sonra Çin'e karşı mücadelenin lideri olarak temayüz etti. Çin komutanı Liu Hongcao, kuzeyden Hong Nehri ovasına giden ana nehir yolu olan Bach Dang'a geldiğinde Quyen onu bekliyordu. Quyen, ordusunu nehrin ağzına getirmiş, adamlarına nehir yatağına büyük direklerden bir bariyer diktirmişti. Direklerin tepeleri gelgitin yükselmesiyle su seviyesinin hemen altında kalmıştı. Hepsinin uçları sivriltilmiş ve demirle sağlamlaştırılmışlardı. Hongcao nehrin ağzında görüldüğünde, Quyen çatışmayı kışkırtmak için küçük, sığ su çekimli tekneler gönderdi ve ardından Çin filosunu peşinden sürükleyerek nehrin yukarısına çekildi. Gelgit su seviyesini düşürürken, ağır Çin savaş gemilerinin hepsi direklere takıldı ve nehrin ortasında çaresizce kapana kısıldılar. Quyen şiddetle saldırdı. Hongcao dahil Çinlilerin yarısından fazlası boğuldu. Güney Han bir daha Vietnamlılara saldırmadı (Taylor, 1994: 212).

Vietnam geleneği bu mücadelenin başarısını Phung Hung'un doğaüstü müdahalesine bağlar. Büyük Baba ve Ana Kral Phung Hung'u ve onun ilk Bach Dang Nehri savaşında Vietnamlılara Kuzey güçlerinden bağımsızlık getirmek için Ngo Quyen'e doğaüstü yardımını anlatan gelenek, XI. yüzyıla ait *Nihaî Durumu Bildiren Kayıtlar* adlı metinden hikayeler içeren, 1329'da Ly Te Xuyen tarafından derlenen hikâyeler koleksiyonunda yer alır. Zafer, "gerçekten de gökyüzünde arabaların ve atların sesine tanık olunan büyük bir savaş ve büyük bir zafer" olarak nitelenir (Dutton vd. [Ed.], 2012: 37). Mücadelenin geleneğe yer bulması şaşırtıcı değildir. Bu zaferle Vietnam halkının ulusal duygularının filizlenmeye başladığı söylenebilir. Bundan önceki mücadeleler rakip savaş ağaları arasındaki kavgalar olarak görülebilirdi, ancak Bach Dang Nehri muharebesi ve Ngo Quyen'in yükselişi farklıydı. Artık bir Vietnam kralını hayal etmek yönetilenler için mümkündü (Taylor, 1994: 212).

Quyen Çin çıkarlarıyla çok yakından özdeşleştiğini hissettiği başkent Dai-la'yı daha güneyde ve uzun zamandır Annam kültürüyle özdeşleşmiş olan ve sembolik açıdan yerel hâkimlerin Çin öncesi egemenlikleri ile ilintili Co-loa lehine terk etti (Clark, 2009: 171; Hall, 2011: 95). Quyen'in 944 yılında ölümünü takip eden dönemde Dinh Klanı, taşrada güç kazanmaya başladı. Aynı zamanda on iki yerel ve Çinli Bey, egemenlik mücadelesine giriştiler (Atik, 2021b: 101). 960'larda Dinh Bo Linh "On İki Savaş Beyi"ni mağlup etti ve başkenti ile sarayını Kızıl Nehir Deltası'nın güneyindeki tepelerde Hoa Lu'da kurdu, kendisini bağımsız Dai Co Viet (Büyük Viet Devleti) hükümdarı ilan etti. Onun ölümünden sonra yerine küçük yaştaki oğlu geçtiyse de varis tahtını kısa sürede evlenen annesinin eşine kaptırdı. Yeni hâkim Le Hoan (980-1005) 981'de üzerlerine gönderilen bir Song kuvvetini mağlup ettiği gibi bir dizi isyanı da bastırdı (Hall, 2011: 95). Bununla birlikte Song ile ilişkileri düzeltmek için elçi ve hediye göndermekten de geri durmadı. Çin ile nominal bağları sürdürdüğü gibi iki yılda bir hediye göndermeyi sürdürdü. Mutlak hâkimiyetini sağlayamadan 1005 yılında öldü. Oğullarının kısa süreli

hâkimiyetlerinin ardından 1009 yılında saray muhafızı komutanı Ly Cong Uan, Ly Thai To unvanıyla kendisini kral ilan ederek, kendisinden önceki üç hanedandan daha uzun ve istikrarlı olacak olan Ly Hanedanı'nı tesis etti (Atik, 2021b: 101). Ertesi yıl, 1010'da başkentini modern başkent Ha Noi olan Thang Long'da kurdu ve 1054'te ülkenin resmî adı olarak Dai Viet'i benimsedi. Ly Hanedanı 1225'e kadar sürdü. Dai Viet adı ise Tran (1225-1400), Le (erken dönem, 1428-1527), Mac (1527-1593) ve Le (savaşçı beyler dönemi, 1583-1788) dönemlerinde kullanılmaya devam edildi (Kikuchi, 2021: 4).

Ly Hanedanı Kızıl Nehir deltasının orta kısmında hâkimdi, deltanın çevre bölgelerinde, güney ve kuzey dağlarında devlete itaat kendiliğinden gerçekleşmiyordu. Kuruluş döneminden itibaren askerî eylemler yoluyla, deltanın merkezî hükümeti çevreyi tedricen kontrolü altına almaya başladı ve ortak bölgesel çevre kuruldu. Yerel güçlerin itaati ve askerî katılımı, yeminler ve askerî hareketler gibi yollarla sağlandı. Bununla birlikte güç tabanında belirli bir derecede istikrar ve genişleme gözlemlendi ve askerî hareketin ana bileşeni yakın bağlılara ve aristokratlara kaydı (Shiro, 1987: 216). Ly hükümdarları giderek güçlü bir merkezî hükümet kurdular. İdarî bağları kolaylaştırmak için 1044'te eyalet başkentlerini kraliyet başkentine bağlayan bir yol ağı inşa edildi. Aynı yüzyılın ortalarında bir posta servisi kuruldu. Ly idaresi, Konfüçyüs kültürünü sarayda hâkim kılmaya çalıştı. Eğitim kurumlarının yanında Konfüçyüsçü klasikler konusunda bilgiyi ölçen sınav sistemi uygulandı ve bürokratik istihdam bu sınavların sonuçlarına göre gerçekleştirildi (SarDesai, 1997: 39). Bununla birlikte Konfüçyüsçülük akımı henüz büyük bir etkiye sahip değildi ve bürokraside Budist ruhban sınıfı hâkimdi. Orduda ise klan ya da kabile ordularından ziyade kraliyet ordusu generalleri öne çıkıyordu (Atik, 2021b: 104). Çin'den mülhem olan sadece sınav sistemi değildi. Ly Thai Tong (1028-1054) zamanında verimliliğin kaynağı olan imparatorun başkanlığında ekim ve hasat ritüelleri gerçekleştirilmeye başlandı. Hükümdarın en tepesinde olduğu ziraî bir kültürün gelişimi teşvik edildi. Manevî-kültürel faaliyetlerin yanında Çamlarla savaşlar sırasında ele geçirilen esirlerin Dai Viet sınırlarındaki ıssız bölgelerde tarımla uğraşmak üzere yerleştirilmesi gibi uygulamalar da benimsendi (Hall, 2011: 98). Orta Vietnam'da yaşayan Çamlar, Çinlilerin, Vietnamlıların ve Kamboçya'da yaşayan Kimerlerin baskısı altındaydılar. Çampa Krallığı 10-11. yüzyıllarda kuzey topraklarının büyük bölümünü Dai Viet'e kaptırarak merkezini güneye taşımak zorunda kalmıştı (Göksoy, 2020: 278). Bu mücadeleler sırasında ele geçirilen insan gücü Dai Viet tarafından bir taraftan zirai üretimi arttırmak için iş gücü olarak kullanılırken, diğer taraftan onların ıssız bölgelere iskanı bir savunma tedbiri sağladı.

Ly Hanedanının ilk üç kralı yetenekli hükümdarlardı. Diğer Güneydoğu Asya krallıklarıyla ideolojik yakınlıkları olan bir Budist monarşik gelenek kurdular. Bu kralların sonuncusu 1072'de öldüğünde, yedi yaşındaki oğluna istikrarlı bir idare bıraktı (Taylor, 1997: 235). Bu istikrar hükümdarların askerî faaliyetlere katılımından anlaşılabilir. İlk üç Ly hükümdarı ve hanedan prensleri, sıklıkla askerî hareketlere liderlik etmişlerdir. Kızıl Nehir deltasının dışında kalan bölgeleri hâkimiyet altında tutmak güç ve karizmanın ortaya konulmasını gerektirmiştir. NhanTong'un (1072-1127) hâkimiyet devrinden itibaren ise 12. yüzyıl sonuna kadar imparatorların tahta çocuk yaşta çıkmalarına rağmen yerel isyanlar nadiren çıkmış ve bastırılmıştır (Shiro, 2013: 66-67).

Nhan Tong tahta çıktığında Song tahtında 1067 yılında 19 yaşındayken tahta oturmuş bulunan Zhao Xu (1048-1085) vardı. Zhao Xu, ülkesinin yabancılar tarafından aşağılandığı hissiyle utanç duyuyordu ve imparatorluğun içinde bulunduğu krizleri aşmak için son derece hırslıydı (Smith, 2009: 437). Devrin siyasetinde önde gelen sima ise danışmanı Wang Anshi idi. 1075 yılı sonlarında, Dai Viet birliklerinin Çinliler tarafından barındırılan isyancıları aramak için Batı Guangnan'daki duvarlarla çevrili kasabalara girmesi üzerine Wang Anshi, imparatoru cezai bir keşif gezisi başlatmaya ikna etti; ancak sefer başından itibaren kötü gitti (Smith, 2009: 468). Sonunda Song Hanedanı, Dai Viet ile mücadelesini yitirdiğini kabullenmek zorunda kaldı ve Song orduları bölgeden çekildi (Atik, 2021b: 103). Bununla birlikte Song ile kültürel ve ticarî ilişkiler devam etti.

Ly Hanedanının son erkek hükümdarı Hue Tong öldüğünde geride erkek çocuğu bırakmadığından, kızı Ly Chieu Hoang devlet işlerinin sorumluluğunu üstlendi. Onun kocası olan yeğeni Tran Thai Tong'un adına saray işlerinin kontrolünü ele geçiren Tran Thu Do (1194-1264), 1225'te taht için yarışan Ly klan üyelerini ortadan kaldırdıktan sonra, yeni Tran Hanedanlığı'nın siyasî temelini oluşturdu (Anderson, 2014: 119). İlk Tran imparatoru Tran Thai Tong çocukluğu boyunca zeki, ancak acımasız bir aksiyoner olan amcası Tran Thu Do'nun kontrolü altında ismen hüküm sürdü. İlk eylemlerinden biri, amcasının askerî konularda baş danışman olarak saraydaki konumunu resmîleştirmek oldu. 1232'de

Tran Thu Do, bir salonda sahte bir zemin inşa etti ve Ly ailesi mensuplarını bir ziyafet için davet etti. Zemin çöktüğünde, Ly ailesinin çoğu molozun altına gömüldü ve tahta geri dönmeleri ihtimali ortadan kaldırıldı (Lien ve Sharrock, 2014: 81-82).

Tran ailesinin atası Çin'in Fujian eyaletinden, yeni toprakların egemenlik altına alındığı, Güney Song ve Güneydoğu Asya ile ticaretin hızlandığı, genişleyen bir ekonominin harekete geçirdiği insanların Kızıl Nehir kıyı bölgesinin çekimine kapıldığı bir dönemde gelmişti (Taylor, 2013: 103). Bu dönemde sadece tüccar değil, Çinli paralı askerleri de kazanç sağlamak için kendilerine fırsatlar sunan Çinhindi'ndeki cazibe merkezlerine yelken açmışlardı. Çinli maceracılar şansı olanlar yeteneklerini değerlendirdiler. Tran Hanedanının atasının şahsında hanedan kurucusu olmayı dahi başardıkları söylenebilir (Lo, 2011: 203). Onun bir balıkçı olduğu ifade edilir; ancak torunu zamanında aile, Kızıl Nehir'in kıyı bölgesinde geniş arazilere sahipti ve komutası altında askerleri vardı (Taylor, 2013: 103). Tran ailesi atalarının sıradan kökenine uygun olarak, popülist ve açık fikirli bir siyaset benimsediler (Phuong, 2009: 24). Meselelere, 12. yüzyılın ortalarında Güney Song ekonomisi tarafından teşvik edilen canlı bir dış ticaret ağının parçası haline gelen kıyı perspektifinden baktılar. Tran Hanedanının kuruluşu, Thang Long'u Güney Song'un ekonomisine ve kültürüne herhangi bir kara bağlantısıyla mümkün olduğundan daha fazla bağladı (Taylor, 2013: 109).

Tran liderliğindeki Dai Viet bir yönüyle Güneydoğu Asya klasik devleti iken, diğer yandan da Çin rejimlerinin çeşitli idarî uygulamalarını benimsemişti (Anderson, 2014: 107). Bu klasik yapıda güç merkezde yoğunlaşır, merkezden uzaklaştıkça dağılır; birbirleriyle komşu güç merkezleri arasında yetki alanlarının çakıştığı yahut yerelde yeni liderlerin temayüz ettiği bulanık alanlar oluşabilirdi (McDougall, 2021: 24). "Mandala devletler" (Wolters, 1999: 27) olarak nitelenen bu özgün siyasî yapıda hâkimiyetin ilahî menşei tüm yöneticilerin eşit olduğu varsayımıyla çelişmek zorundaydı. Her hükümdar, kendi ülkesinde, tek ve bölünmez bir ilahi otoriteden türetilen evrensel egemenlik üzerinde benzersiz bir iddiaya sahipti. Eski güneydoğu Asya haritası, genellikle üst üste binen hâkimiyet sahalarından oluşan yamalı bir haritaydı. Bunların her birinde, ilahî ve evrensel otorite ile özdeşleşmiş bir kral, teoride itaatkâr müttefikleri ve vasalları olan diğer yöneticiler üzerinde kişisel hegemonya iddiasında bulunurdu (Wolters, 1999: 28). Ly Hanedanı Döneminde Dai Viet'te yaşanan bu geleneksel yapının tek bir yöneten güç altında uzun vadeli istikrarı ve aristokratlaşması idi (Shiro, 1987: 416). Çin menşeli uygulamalar da üst hâkimin mevkiini pekiştirmede rol oynadı. Hanedanın ilk hükümdarı Tran Thai Tong 1229'da Song imparatoru tarafından *Annam kralı* unvanını aldı ve iç reformlara girişti. Bu bağlamda Kızıl Nehir ve Da Nehri ekilebilir topraklarının ana sulama sisteminin güvenliğini gözetmek ve her baharda takviye edilmesini sağlamakla görevli bir nazır ve yardımcısı atandı. Mevcut akademiler devam ettirilirken yeni bir Devlet Akademisi tesis edildi. Halktan insanların saraya dâhil olabilmesinin önü açıldı. Ceza kanunları ve medenî kanunlar gözden geçirildi. İmar faaliyetlerine girişildi. Ülke çapındaki tüm tapınaklarda Buda heykellerinin bulunması karara bağlandı. Ülke on iki idarî bölgeye ayrıldı. Askerî reformlar kapsamında ordu yeniden düzenlendi (Lien ve Sharrock, 2014: 82-83). Dai Viet'in sınır klan liderleri saray odaklı siyasî düzen içerisinde belirli mevkilere yerleştiler. Merkezden aldıkları unvanlar onlara merkeze karşı sorumluluklar yükledi. Bu liderler Moğol istila girişimleri sırasında Tran sarayına sadık kalacaklardı (Anderson, 2014: 107). Ayrıca Kızıl Nehir Deltası boyunca stratejik noktalarda, yerel ekonomik, dinî ve savunma merkezleri olarak hizmet eden ve aynı zamanda prenslerin 1280'lerdeki Moğol istilasına karşı önderlik ettiği direnişin üsleri haline gelecek olan hanedan mensupları idaresinde bir dizi mülk tahsis olundu (Dutton vd. [Ed.], 2012: 30). Bunlar başkenti adeta bir iç savunma hattı gibi kuşatıyordu. Dış savunma hattı ise klan liderleri idaresindeki ya da daha geniş mülklerle sağlandı (Lien ve Sharrock, 2014: 83).

Ülke idari ve askerî açılarından güçlenip merkezîleşirken sorun beklenmedik bir açıdan baş gösterdi. Tran Thai Tong varis problemi yaşıyordu. Hükümdarın aynı rütbeden birden çok eşe sahip olamaması bir Ly geleneğiydi ve anlaşıldığı kadarıyla Tran bu uygulamayı benimsemişti (Wolters, 1979: 78). Tran Thai Tong'a bir evlat vermeyen eşi imparatoriçe Ly Chieu Hoang'ın rütbesi düşürüldü. Ly Chieu Hoang'ın ablası Tran Thai Tong'un kardeşi Tran Lieu ile evliydi ve hamileydi. Tran Thai Tong, kardeşinin hamile eşini kendisine eş olarak aldı. Tran Lieu eşini kaybetmekle kalmayıp küçük düşürüldü ve bir isyan hazırlığına girişti; ancak durum kısa sürede kontrol altına alındı (Phuong, 2009: 25; Lien ve Sharrock, 2014: 84). Tran Thai Tong'un kendi oğlunun dünyaya gelmesiyle varis problemi çözüldü; ancak bu olay bir yönüyle önemini korudu: Moğollarla mücadelede öne çıkacak ve Tran Hung Dao adını

alacak olan Tran Quoc Tuan, küçük düşürülen kardeş Tran Lieu'nun oğluydu. Babası ile amcası arasındaki çatışmaya tanık olmasının yanında, babası tarafından intikam duyguları, bir gün tahtı ele geçireceği ve hakaretin intikamını alacağı umuduyla büyütüldü. Babası, Quoc Tuan'a hem edebiyat hem de dövüş sanatları öğretmek için en iyi öğretmenleri davet etti. Quoc Tuan hem kalem hem de kılıç konusunda ustalaşacak şekilde yetiştirildi (Phuong, 2009: 25).

Tran Thai Tong, oğlunu imparator olarak atadı ve kıdemli imparator olarak emekliye ayrıldı. Tran ailesinin uygulaması, varisin "imparator" olarak adlandırılması ve mevcut imparatorun "kıdemli" olarak ona danışmanlık yapmak üzere görevden çekilmesi idi. Bu düzenlemenin nedeni, kimsenin babanın halefi seçimine itiraz etmeyeceğini garanti altına almaktı (Wolters, 90). Tran Thai Tong'un kendi inisiyatifiyle çekilmesi onun *Annam*'daki yetkilerini tanımış bulunan Song sarayı tarafından hoş karşılanmadı ve sınır bölgesinin askerî açıdan hazır olmasını bildiren, tehdit içerikli bir mektup gönderildi. Ne var ki Song, *Annam* olarak gördüğü Dai Viet'teki güç aktarımı konusunda harekete geçebilecek durumda değildi. Moğol ilerleyişi karşısında kendi güvenliğini sağlaması önceliği idi (Anderson, 2014: 119).

Moğollar ile İlk Temaslar

Moğol gücünün güneye, Çin'ine doğru yayılması, Kubilay Kağan'ın Kore yarımadasındaki hâkimiyetini pekiştirmesi ve denizin ötesinden Japonya'nın dikkatlerini çekmesiyle yaklaşık aynı zamanda gerçekleşti (Lo, 2011: 248). Kubilay Kağan'ın bölgeye asker sevki bir yönüyle Mengü Kağan'ın devrindeki siyasetin sürdürülmesiydi. Kubilay Kağan'ın amacı, Dai Viet'i topraklarına katmaktan ziyade Song üzerine harekâtında buranın etkisini kısıtlamak, Song Hanedanına destek verilmesinin önüne geçmektir (Atik, 2021a: 24). Bununla beraber Kubilay'ın faaliyet alanını belirlemede farklı etkenler göz önünde tutulmalıdır. İlhanlılar Ortadoğu'da, Altın Orda Rusya ve Balkanlar'a dönük faaliyetlerle meşgulken başkentini Çin'e taşıyan Kubilay'ın topraklarını genişletme olanakları kısıtlıydı (Kemaloğlu, 2017: 47). Uluslararası ticarete verilen önem, deniz yolları üzerindeki giriş çıkış limanları üzerinde hâkimiyeti cazip kılıyordu ve Dai Viet toprakları, daha geniş bir yayılma siyasetinin ancak bir kısmını teşkil ediyordu. Üstelik Moğol hanlıklarının tamamıyla iyi ilişkiler içerisinde olunmaması, Batı Çin, Orta Asya ve Batı Asya güzergahındaki geleneksel İpek yolu'nun en üst kapasitesiyle işletilmesine imkân vermediği için Çin'den Güneydoğu Asya, Güney Asya ve Batı Asya'ya uzanan bir deniz ticaret yolu üzerinde hâkim olmak Kubilay için önemli olmalıdır (Roy, 2022: 180). Her ne kadar Kubilay'ın Güneydoğu Asya seferleri genellikle başarısızlıkla sonuçlanmış olsalar da bunlar geleneksel yayılmacı siyasetin yanında Kubilay için ayrıca kişisel meşruiyet tahkimi ihtiyacının da bir sonucuydu (Rossabi, 2015: 207-208).

Dai Viet üzerine ilk harekât 1257-1258 seferiydi. Dali'nin ilhakı, Moğollara daha güneydeki topraklarla etkileşim imkânı sağlamıştı. Dai Viet hem Song'un fethi hem de önemli ticari yolları kontrol ettiği için stratejik açıdan önemliydi. Dai Viet sınırı giderek Moğolların nihai Güney Song saldırısına giden dönemde mevki için yarışan birçok Moğol, Han ve yerli kuvvetin yeri haline geldi (Anderson, 2014: 119). Moğollar Song topraklarına güneyden saldırı amacıyla Dai Viet topraklarından geçiş izni istediğinde bu talepleri reddedildi. Uryankaday komutasında bölgeye sevk edilen kuvvetler Dai Viet başkentine girip bölgeyi yağmaladılar. Tran Thai Tong kaçtı ve Moğollara karşı mücadele gerilla taktikleriyle devam etti. Baskınların ve tropik hastalıkların yıprattığı Moğol ordusu tedarik sıkıntısı da buna eklenince geri çekildi (Corfield, 2008: 9; Delgado, 2008: 158; Atik, 2021a: 24; Anderson, 2014: 121). Tran Thai Tong, oğlu Tran Thanh Tong lehine tahttan çekildi ve emekli imparator olarak oğlunun yirmi yıllık hâkimiyetinin 19 yılı boyunca ona danışmanlık yaptı (Corfield, 2008: 9).

Moğollarla 1257 yılındaki mücadelede Tran Quoc Tuan da işgali durdurmak için gönderilen amfibi kuvvetlerin komutasını üstlenmişti. Bu görevle birlikte Tran Hung Dao olarak kısaltılan Hung Dao Vuong Tran Quoc Tuan unvanı da kendisine bağlanmıştı (Phuong, 2009: 25).

1260'ta Yuan Hanedanının hükümdarı olarak Çin İmparatoru makamını da uhdesine alan Kubilay, kut iddiasıyla daha önce Çin'e bağlı olan idarelerin kendi hâkimiyetine bağlanmalarını talep etti. Halen Song ile mücadeleye devam etmekle birlikte gönüllü yahut silah zoruyla, meşruiyetini daha önce teoride de olsa Çin'e bağlı bölgelerin hâkimlerine kabul ettirmek istiyordu (Stuart-Fox, 2003: 59). Tran Yhanh Tong, Moğol tehdidi karşısında savaştan kaçınmak arzusundaydı. 1261'de Dai Viet sarayı Kubilay

Kağan'a elçi ve hediyeler gönderdiler. Kubilay Kağan, Tran Thanh Tong'un *Annam Kralı* olarak hâkimiyetini onayladı (Anderson, 2014: 122).

Bundan sonra Kubilay Kağan Dai Viet'e elçiler gönderdi ve Dai Viet, Moğol üstünlüğünü kabul etti. Moğol sarayıyla düzenli vergi ilişkileri başlatan Tran, Moğollara Song ile olan bağlarından vazgeçmeden, savaş halindeki Güney Song Hanedanıyla eşit muamele etti. Bu Moğol hükümdarı Kubilay Kağan'ı tatmin etmedi (Baldzana, 2016: 19). Dai Viet ve Song arasındaki, her üç yılda bir Dai Viet'ten bir haraç görevi ve yerel ürünlerden hediyeler almayı gerektiren haraç ilişkilerini taklit etmek istemedi. Bunun yerine Dai Viet'in barışçıl bir şekilde ilhak edilmesini istedi. Onlara "altı görev" yükledi. Bunlar, bağlı bir devlet olarak hükümdarın bizzat Han'a hürmetlerini sunmak üzere gitmesi; oğullarından yahut kardeşlerinden birini rehin olarak vermesi; topraklarının nüfus sayımı bilgilerini sunması; Kağan'ın ordusuna asker ve erzak temini; vergi kayıtlarının teslimi; üzerlerine gönderilecek Kağan tarafından görevlendirilmiş darugaçının yetkilerinin kabul edilmesi idi. Dai Viet her üç yılda bir Song'a haraç göndermeye alışkın olmasına rağmen, karşılığında değerli hediyeler aldılar ve haraç misyonları kazançlı bir ticaret fırsatıydı. Kubilay Kağan ise farklı bir vizyona sahipti, Çin geleneğinden çok Moğol geleneklerine bağlıydı. Hatta haraç içeriği için tütsü, altın, gümüş, zencefil, sandal ağacı, fildişi, bağa, inciler, gergedan boynuzu, ipek ipi ve porselen kaplar gibi özel talepleri, Tran hükümetinin her üç yılda bir en erdemli iki âlimini, yetenekli doktorlarını, güzel kadınlarını ve yetenekli zanaatkarlarını göndermesi gibi istekleri vardı. Dai Viet bu şartları yerine getirmedi. Kubilay Kağan, Song ile meşgul olduğu bu sırada onların sözde tabiliklerini kabul etmekle yetindi (Lo, 2011: 248; Baldzana, 2016: 19).

1278 yılında Tran Thanh Tong, tahtı oğlu Tran Nhan Tong lehine bırakarak onun danışmanlığını üstlendi. Bu sırada Kubilay Kağan, Song'u yenmiş ve dikkatini Çampa'ya çevirmişti. Coğrafi konumu nedeniyle Çin ile Güneydoğu ve Güney Asya eyaletleri arasındaki deniz yollarına hâkim olan Çampa'nın bağlılığı diplomatik yollardan sağlanamadı (Lo, 2011: 285). Askerî harekate girişildiğinde Tran Nhan Tong, kendisinden beklenen desteği sağlamadı; üstelik bağlılık statüsünün yüklediği haracı göndermekten de kaçındı. Bunun üzerine Kubilay, oğlu Togan komutasında büyük bir kuvveti Dai Viet üzerine sevk etti (Atik, 2021a: 26).

Bach Dang Muharebesi ve Tran Hung Dao

Togan kara harekâtını yönetirken Sögetü de deniz yoluyla Yuan askerlerini sevk etti. 1284 kışında, Yuan orduları sınırı geçerek Dai Viet'e girdi ve kraliyet prensi Tran Hung Dao liderliğindeki Tran birlikleri tarafından saldırıya uğradı. Yuan birlikleri direnişçileri yendi ve terk edilmiş sarayları işgal ederek Dong Kinh'e ilerledi. Tran Hoang'ın yeğeni kraliyet prensi ve askerî komutan Tran Kien, Yuan kuvvetlerine teslim olmakla kalmadı, onlara rehberlik hizmeti vermeyi kabul etti (Baldzana, 2016: 22). Tran Nhan Tong'un kardeşi Tran Ich Tac da Kubilay Kağan'ın hizmetine geçenler arasındaydı. 1286'da Kubilay Kağan'ın Annam Kralı ilan edeceği Tran Ich Tac, ömrünün sonuna dek Yuan sarayının sadık işbirlikçisi olacaktı. Teslim olurken maiyetinde devrin olaylarını Moğol yanlısı bir tutumla kaydeden âlim Le Tac da bulunuyordu. Bu sırada Tran Nhan Tong, küçük bir tekneyle Quang Ninh eyaletindeki Hai Dong'a geçmişti. Bir müddet sonra ise Ha Long koyundaki küçük bir adaya kaçtı. Togan ise bu sefere titizlikle hazırlanmıştı. Beraberlerindeki Çinli tabipler ve Çin sınırından itibaren tesis edilen tedarik depoları önceki girişimlerinin zayıflıklarını tekrarlamama çabasının yansımasıdır, denebilir (Lien ve Sharrock, 2014: 91-92). Togan, Than Long'u ele geçirdiğinde Dai Viet kraliyet sarayında bir zafer ziyafeti verdi. Savaş esirleri kendisine sunulduğunda onların idam edilmelerini emretti. Çampa sınırından ilerleyen Moğol kuvvetleri de Thanh Hoa'nın kontrolünü ele geçirip çok sayıda esiri infaz ettiler. Bu kayıplar, ayrıca Kien ve onun gibi Moğolların tarafına geçenlerin verdiği zarar bir yana, Dai Viet direnişi devam etti (Kiernan, 2017: 169). Yabancı istilacıların hükümdarlarını yenmekten ya da onlarla iş birliği yapmaktan daha fazlasını yapmaları gerekiyordu. Ayrıca tek tek her bir köyü ele geçirmelilerdi (Lockard, 2009: 29). Tran düzensiz birlikleri baskınlarını sürdürdü. Thanh Hoa'nın kaybedilmesinden sonra kuvvetleri batıdan dağlara kaçmıştı, daha kuzeydeki Tran Hung Dao, bazı eski Song subayları da dahil olmak üzere kalabalık kuvvetlerle saldırıya geçti. Bu ordular, Thang Long'u geri aldılar ve Yuan ordusuna karşı zafer kazandılar (Kiernan, 2017: 169).

Kubilay, Vietnam'dan intikam almaya hazırlanmak için bir başka Japonya'nın işgali girişiminden vazgeçti. 1287'nin sonlarında Togan, 500 gemilik bir filo ile koordineli olarak 300.000 askerle yeniden

sınırı geçti (Womack, 2006: 123). İltica eden prens Tran Ich Tac da Annam kralı olarak atanmıştı ve Yuan kuvvetlerinin yanındaydı. Kubilay Kağan bu sefer için daha ziyade deniz kuvvetlerine odaklanmıştı. Yuan donanması ve nakliye araçları, Hå Long Körfezi üzerinden Dai Viet'e girerken kara kuvvetleri Togan ve Tran Ich Tac komutasında Kızıl Nehir boyunca Thang Long'a doğru ilerledi (Lien ve Sharrock, 2014: 94). Tran kuvvetleri önce Yuan askerlerine erzak taşıyan nakliye filosunu etkisiz hale getirmeyi başardılar. Başkenti bir kez daha işgal etmek ve yağmalamak da dahil olmak üzere ilk başarılarından sonra, Togan ileri birliklerle geri çekilme kararı aldı. Yiyecek ve yem kıtlığı bir yandan, sıcak ve hastalıklar diğer yandan, orduyu yıpratıyordu (Baldzana, 2016: 23). Tran Hung Dao bu planı öğrendi ve hem karada hem denizde bir karşı saldırı düzenledi. Askerleri Togan'ın geri çekilme yolundaki köprüleri yıktılar ve sınır geçişlerinde pusu kurdular. Gemiler için, 10. yüzyılda Güney Han'ı yenilgiye uğrattırken selefi Ngo Quyen ile aynı taktikleri kullandı. Bach Dang nehrinin halicine sivri, metal uçlu kazıklar döşedi ve kuvvetlerini sazlıklardaki küçük teknelere sakladı (Lien ve Sharrock, 2014: 94; Baldzana, 2016: 26; Kiernan, 2017: 170). Kazıkların olduğu yere çekilen Moğol kuvvetleri gelgitin su seviyesini alçaltmasıyla hareket kabiliyetlerini yitirdiler. Mahsur kalan filo Tran saldırısına uğradı; çok sayıda gemi ve bazı önde gelen Yuan komutanı ele geçirildi (Lien ve Sharrock, 2014).

Mağlubiyet Kubilay Kağan açısından kabul edilebilir değildi. Oğlu Togan'a bir arpalık verdi ve onun bir daha başkente dönmesini istemedi. Bununla birlikte mağlup olan sadece Togan değildi, bölgeye sevk edilen ünlü ve başarılı komutanların hiçbiri Kubilay'ı mutlu edecek sonucu elde edememişti. Neyse ki Dai Viet, Kubilay Kağan nezdine elçi göndererek boyun eğdi, düzenli olarak vergi ödemeye başladı. Bu teslimiyet yeterli görüldü ve bölgeye bir daha Yuan seferi gerçekleşmedi (Rossabi, 2015: 212).

Yuan karşıtı direnişin en önde gelen figürü Tran Hung Dao idi. Tran Hung Dao'nun direnişçi askerlerinin maneviyatını yükseltmek için sağ kollarına "Moğolları öldür!" (*Sat That*) yazan dövmeler yaptırdığı ifade edilir. O ayrıca komutanlarına askerî strateji üzerine bir kitap dağıtmıştır ki bunun da müteakip kuşaklar için temel teşkil ettiği kaydedilir (Lockard, 2009: 49; Lien, 2017: 34).

Tran Hung Dao, Vietnam'ın 13. yüzyılda Moğol ve Çin ordularıyla olan çatışmasından bu yana bir kahraman oldu. O aynı zamanda "Aziz Tran" olarak bilinen bir tanrıdır ve güçleri bugün tapınaklardaki imgeler ve ruhani medyumların şefaati aracılığıyla çokça aranan bir varlıktır (Phuong, 2009: 7). Anh Linh Dan Toc, yani *insanların üstün tanrıları* arasında yer alır (Phan, 1993: 163). Tran Hung Dao'nun kültü çeşitli kaynaklar tarafından başlatıldı ve desteklendi: Ailesi, anavatanından insanlar, onun savaştığı yerlerin çevresinde yaşayanlar ve merkezî yetkililerin bizzat kendileri. Vietnam tarihindeki en güçlü düşmanı yenen büyük ulusal kahraman olarak statüsü, onu çevreleyen kültürün en başından beri ulusal kahramanlık olduğu anlamına geliyordu. Tran Hung Dao'nun Vietnam bilincinde işgal ettiği benzersiz konum ve kültürün yaygın önemi birçok faktörün sonucudur. Birincisi, Moğollara karşı direnişin muzaffer lideri olarak Tran Hung Dao'nun kahramanlığı, diğer herhangi bir tarihteki ulusal kahramandan daha büyüktü (Phuong, 2009: 26, 38). Dai Viet So Ky'dan aktarılan bir kayda göre Dai Viet hükümdarı, ölüm döşegindeki Tran Hung Dao'yu ziyaret ederek kuzey haydutları bir daha saldırırsa ne yapılması gerektiğini sorduğunda o, Dai Vietli kahramanların işgalcilere başarıyla direnmesini hatırlatmıştı (Wolters, 1979: 88). Baldzana'nın ifadesiyle, "Tran Hung Dao bugün, Vietnam Cumhuriyeti'nin 500 dong banknotunda, ayrıca ülke genelindeki heykelerde ve sokak adlarında anılıyor ve hatta Aziz Tran olarak saygı görüyor. Tran Kien, Yuan'a teslim olmakta daha iyi bir gelecek görenleri temsil ediyorsa, Tran Hung Dao, ayakta kalıp savaşmayı tercih edenlerin en ünlüsüdür" (Baldzana, 2016: 26).

1946'da Tran Hung Dao'yu anma günü Vietnam'da resmî olarak belirlendi ve onun ölüm tarihi Vietnam'da önemli bir gün haline geldi (Man, 2022: 513). Bach Dang Nehir Muharebesinde kullanılan kazıklardan bazıları 1958 ve 1969'da arkeologlar tarafından çıkarıldı. Bazı kazıklar Hanoi'deki Vietnam Tarih Müzesi'nde sergileniyor (Lien ve Sharrock, 2014: 94). Vietnam'da çocuk izci kulüplerinin adlarını Vietnam tarihinden aldıkları ve bir izci şarkısında şu sözlerin geçtiği ifade edilir: "Oh! Erkek kardeşler ve kız kardeşler! Şimdi bile, ne zaman biri Bach Dang nehrine gitse, hatırlar" (Marr, 1979: 324).

Sonuç

Cengiz Kağan ile tesis olunan ve hızlı bir atılımla toprak genişlemesine başlayan Moğol İmparatorluğu'nun güçlü olduğu dönemlerde ve fiilen ele geçirdikleri bölgelerde bıraktıkları büyük tarihsel etki malumdur. Bununla birlikte Cengiz Kağan'ın ardılları imparatorluğun bütünlüğü fiilen sona

erdikten sonra farklı sahalarda hâkimiyet icra ederlerken dahi eylemleriyle çeşitli milletlerin tarihlerinde geriye bakışla dönüm noktası olarak nitelenebilecek tarihsel izler bırakmışlardır.

Bunların bir örneği Vietnam tarihinde görülmektedir. Vietnam tarihinde Tran Hanedanı Döneminde Moğollara karşı verilen mücadele bağımsız Vietnam duygusunun temel motiflerinden biri olarak yer almıştır. Üstelik Kubilay Kağan'ın Moğolların Kağan'ı olma kimliğinin yanında Yuan İmparatoru sıfatıyla Çin hükümdarı olması, Vietnam tarihi için ayrıca önem taşımaktadır. Tarihinde Yuan öncesi ve sonrası dönemde Çin egemenliği ve tehdidi altında kalmış bulunan Vietnam için Kubilay Kağan tarafından üzerlerine sevk edilen kuvvetlerin topraklarından kovulması büyük önemi haizdir.

Kubilay Han'ın kuvvetlerini en son aşamada mağlup eden Tran Hung Dao, bu mücadeledeki rolünün yanında şahsî meselelerin vatanla ilgili mevzulara görece önemsiz olması, en üst seviyede vatana bağlılık gibi yönleriyle de önemli bir şahsiyet olarak temayüz etmiştir. Dahası o Vietnam halkı için birleştirici bir figür olarak tarihsel şahsiyetini aşan bir kutsiyet de kazanmıştır. Son ve belirleyici mücadele olan Bach Dang Muharebesi ise bugün tarihin ve orta çağ arkeolojisinin bir konusu olarak bilimsel manada değerlendirilmenin yanında kolektif kimliğin önemli bir motifi olarak belirlemektedir.

Kaynaklar

Anderson, James A. (2014). “Man and Mongols: the Dali and Đai Viêt Kingdoms in the Face of the Northern Invasions”, *China's Encounters on the South and Southwest, Reforging the Fiery Frontier Over Two Millenia*. Ed., James A. Anderson, John K. Whitmore. Brill, Leiden Boston, 106-133.

Atik, Kubilay (2021a). “Moğolların Güneydoğu Asya Devletleri ile Siyaseti”. *Doğu Asya Araştırmaları Dergisi*. 7, 20-34.

Atik, Kubilay (2021b). “Ly Hanedanı Döneminde Dai Viet Krallığı: İlk Bağımsız Vietnam Hanedanı”, *Türkiye'de Vietnam Çalışmaları- I*. Ed., A. Merthan Dünder. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 99-106.

Baldzana, Kathlene (2016). *Ming China and Vietnam, Negotiating Borders in Early Modern Asia*. Cambridge: Cambridge University Press.

Clark, Hugh R. (2009). “The Southern Kingdoms Between the T'ang and the Sung, 907-979”, *The Cambridge History of China-5. Part One: The Sung Dynasty and Its Precursors, 907-1279*, 133-205.

Corfield, Justin (2008). *The History of Vietnam*. Connecticut, Londra: Greenwood Press.

Delgado, James P. (2008). *Khubilay Khan's Lost Fleet, In Search of a Legendary Armada*. Vancouver, Toronto: Douglas&McIntyre.

Dutton, George E., Jayne S. Werner, John K. Whitmore. (2012). *Sources of Vietnamese Tradition*. New York: Columbia University Press.

Göksoy, İsmail Hakkı. (2020). “Çamlar”. *TDV İslam Ansiklopedisi*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, Ek 1, 278-282.

Hall, Kenneth R. (2011). *A History of Early Southeast Asia, Maritime Trade and Societal Development, 100-1500*. Lanham, Boulder, New York: Rowman&Littlefield Publishers.

Kemaloğlu, İlyas (2017). “Büyük Moğol İmparatorluğu,” *Avrasya'nın Sekiz Asrı Çengizoğulları*. Haz., Hayrunnisa Alan, İlyas Kemaloğlu. İstanbul: Ötüken Yayınları, 29-67.

Kiernan, Ben. (2017). *Viêt Nam, A History from Earliest Times to the Present*. New York: Oxford University Press.

Kikuchi, Yuriko. (2021). *A History of Maritime Trade in Northern Vietnam, 12th to 18th Centuries, Archaeological Investigations in Vandon and Phohien*, Springer, e-kitap.

Lien, Vu Hong (2017). “The Mongol Navy: Kublai Khan's Invasions in Dai Viet and Champa”. *Nalanda-Sriwijaya Center Working Paper*. Singapur. 25.

Lien, Vu Hong, Peter D. Sharrock. (2014). *Descending Dragon, Rising Tiger, A History of Vietnam*. Cornwall: Reaktion Books.

- Lo, Jung-Pang. (2011). *China as a Sea Power, 1127-1368, A Preliminary Survey of the Maritime Expansion and Naval Exploits of the Chinese People During the Southern Song and Yuan Periods*. Hong Kong: Hong Kong University Press.
- Lockard, Craig A. (2009). *Southeast Asia in World History*. Oxford, New York: Oxford University Press.
- Man, Vu Thi. (2022). “Worshipping Saint Tran – The Blessed Gods’ Belief in Vietnamese Culture”. *International Journal of Social Science and Education Research Studies*. 2 (10), 512-516.
- Marr, David. (1979). “Vietnamese Historical Reassessment, 1900-1944”, *Perceptions of the Past in Southeast Asia*. Ed., Anthony Reid ve David Marr. Singapur, Kuala Lumpur, Hong Kong: Heinemann Educational Books, 131-339.
- McDougall, Derek. (2021). *Dünya Siyasetinde Asya Pasifik*. Çev., Savaş Bayındır. Ankara: Astana Yayınları.
- Phan, Chánh Công. (1993). “The Viêtnamese Concept of the Human Souls and the Rituals of Birth and Death”. *Southeast Asian Journal of Social Science*. Special Issue: Social Constructions of Death in Southeast Asia. 21 (2), 159-198.
- Phuong, Pham Quynh. (2009). *Hero and Deity, Tran Hung Dao and the Resurgence of Popular Religion in Vietnam*. Chiang Mai: Mekong Press.
- Rossabi, Morris. (2015). *Kubilay Han*. Çev., Özgür Özol. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Roy, Kaushik. (2022). *A Global History of Pre-Modern Warfare, Before the Rise of the West, 10,000 BCE-1500 CE*. Londra ve New York: Routledge.
- SarDesai, D. R. (1997). *South East Asia, Past&Present*. Colorado: Westview Press.
- Shiro, Momoki. (1987). “桃木, 至朗, ヴェトナム李朝の 軍事行動と地方支配.” “Vietnam’da Lý Hanedanı Döneminde Askerî Harekâtlar ve Yerel Kontrol”. *東南アジア研究 Güneydoğu Asya Çalışmaları*. 24 (4), 403-417.
- Shiro, Momoki. (2013). “Local Rule of Đai Viêt under the Lý Dynasty: Evolution of a Charter Polity after the Tang-Song Transition in East Asia”. *Asian Review of World Histories*. 1 (1), 45-84.
- Smith, Paul Jakob. (2009). “Shen-Tsung’s Reign and the New Policies of Wang An-Shih 1067-1085”, *The Cambridge History of China-5*. Ed., Denis Twitchett, 347-483.
- Stuart-Fox, Martin Stuart. (2003). *A Short History of China and Southeast Asia: Tribute, Trade, and Influence*. Allen Unwin, Crows Nest.
- Taylor, Keith W. (1994). “The Early Kingdoms”, *The Cambridge History of Southeast Asia-1, From Early Times to c. 1800*. Ed., Nicholas Tarling. Cambridge: Cambridge University Press, 137-182.
- Taylor, Keith W. (2013). *A History of the Vietnamese*. Cambridge, New York: Cambridge University Press.
- Wolters, O. W. (1979). “Historians and Emperors in Vietnam and China: Comments arising out of Le Van HUU’s History, Presented to the Tran Court in 1272”, *Perceptions of the Past in Southeast Asia*. Ed., Anthony Reid ve David Marr. Singapur, Kuala Lumpur, Hong Kong: Heinemann Educational Books.
- Wolters, O. W. (1999). *History, Culture, and Region in Southeast Asian Perspectives*. New York, Ithaca.
- Wolters, O. W. (Basılmamış metin). *Monologue, Dialogue, and Trân Vietnam*, https://ecommons.cornell.edu/bitstream/handle/1813/13117/Wolters_TrânVietnam.pdf;sequence=1.
- Womack, Brantly. (2006). *China and Vietnam, The Politics of Asymmetry*. Cambridge, New Yodelgadork, Melbourne, Madrid, Cape Town, Singapore, São Paulo: Cambridge University Press.

